

Juraj Hvorecký — Problém generačného vodcovstva
/ Generations in the Struggle for the Leadership

List, ktorý Samo Abrahám rozposlal pri príležitosti vstupu do druhej päťročnice K&K, ma po prvom prečítaní mierne zaskočil. Pôvodne bol adresovaný staršej generácií, aby odovzdala tej mladšej akési rady do života. Takáto forma oslavy prvých piatich rokov skvelého časopisu mi pripadala pomerne nešťastná, pretože mám ku generačnej výmene stráží v akademickej obci (ale nielen v nej) pomerne kritický postoj. Na niekoľkých nasledujúcich riadkoch sa pokúsím vysvetliť, ako ja vidím problém generačného vodcovstva.

Odovzdávanie vedomostí nie je otázkou generačnou. Nie je tomu tak na Slovensku a nie je tomu tak ani na miestach s dlhšou kultúrnou tradíciou. Generácia jednoducho nie je sociálnou jednotkou, ktorá by spoločne zdieľala nejaký bližšie neurčený systém hodnôt. A už vôbec nie je štruktúrou, ktorá by a priori mala byť v pozícií odovzdať mladšej štruktúre rovnakého druhu (rozumej generácii) nejaké posolstvá. Ak aj vznikajú medzi generáciami konflikty alebo pozitívne spojenia, nikdy nie sú spôsobené samotnými rozdielmi vo veku aktérov, ale vždy ich možno poľahky pochopiť ako rozdiely v chápaní pravidiel, zvykov či vedomostí. Je hádam úplne zbytočné zdôrazňovať, že rovnaké pozitívne alebo negatívne interakcie možno nájsť aj v rámci tej istej generácie, dokonca aj keď ju bližšie ohraničíme napríklad vzdelanosťou úroveň alebo finančnými možnosťami jej predstaviteľov. Podobný dátum narodenia nič o dvoch ľuďoch nehovorí, aj keď astrologovia sa nám snažia nahovoriť opak.

Príslušnosť ku generácii ako nejaká esenciálna vlastnosť populácie sa nevyskytuje ani v akademických kruhoch. Nieкто by však mohol namietať, že sa veľmi mylím. Často sa napríklad hovorí (pace T. Kuhn), že byť v priamom styku s akademickou komunitou je pre adepta a budúceho pokračovateľa bádania nevyhnutné. To je síce pravda, ale opäť sa priaznivé vlastnosti komunity nedajú korelovať s vekom jej starších príslušníkov. Výmena názorov a získavanie dôle-

To read the letter Samuel has sent to invite responses for celebration of the 5th birthday of *Kritika & Kontext* was quite a puzzle to me. Originally addressed only to an older generation, it asked elders to pass their wisdom to the youngsters. This particular form of celebration of the first five years of this great magazine appeared to me as quite an unlucky one. I have a very critical view upon a generational “change of guard” in academic community (and elsewhere). In the following few lines I will briefly sketch how I perceive the problem of generational leadership.

Transfer of knowledge is not a generational problem. It is a generational problem neither in Slovakia, nor in other countries with much longer cultural tradition. A generation simply is not a social unit that would share some common unspecified system of values. And it is definitely not a structure predetermined to fulfil a role of a wisdom giver to a younger structure of the same kind (i.e. generation). If there are conflicts or positive connections between generations, these are never pure products of age differences and could almost always be understood as differences in interpreting rules, habits or knowledge. It is absolutely redundant to emphasize that the same positive or negative interactions might be found between members of the very same generation, even if one further limits other variables such as their achieved educational level or personal wealth. Although astrologers would argue otherwise, similarity in the date of birth says nothing important about two human beings.

Needless to say, academic circles are also not a group wherein belonging to a generation constitutes an essential property of membership. Somebody might argue just the opposite. It is often said (pace T. Kuhn) that to be in a direct interchange with an academic community is a necessary precondition for any novice and the future follower of its research program. That is mostly right, but positive attributes of the com-

žitých informácií o odbore sú otázkami zručnosti a znalostí. Ak mladý adept natrafí na ešte mladšieho člena, ktorý však už má v danej oblasti svoje skúsenosti, iniciácia môže úspešne prebehnúť aj bez pričinenia starších. Vo vede víťazí poznanie pravdy a zručnosť, nie šediny. Kuhnove analýzy sa dajú úspešne interpretovať aj bez odvolávania sa na generačné vodcovstvo.

Odovzdávanie vedomostí na Slovensku v humanitných vedách je ešte zamotanejšie. Kým v štandardných univerzitných spoločenstvách sa odvolávaním na generačné problémy maskuje neochota jednej skupiny bádateľov priznať druhej právo na samostatnú existenciu, u nás ním zakrývame neschopnosť priamo pomenovať kolaborantské počínanie mnohých humanitných vedcov v časoch socializmu. Kolaborácia nespočívala nevyhnutne len v obhajovaní režimu, často znamenala len prispôsobenie sa podmienkam, v ktorých sa hodnoti pridelovali za všetko možné, len nie za vedecké uznanie na medzinárodnom poli. Ako každý údajný generačný problém, aj tento má dve strany. Mladí vyčítajú starším, že sa dobrovolne predávali a devastovali tým spoločenský štatút poznania. Humanitné vzdelávanie ich pričinením výrazne zaostáva za celosvetovým štandardom. Starší sa obhajujú a upozorňujú mladých, že kritizujú pomery, o ktorých nič nevedia. Poukazujú na to, koľko pozitívneho sa podarilo urobiť aj v takých neľahkých podmienkach. Opäť musím povedať, že problém rozdielného veku je v tejto diskusii úplne zástupným. Veda (aj humanitná) má veľmi jednoduché kritéria úspešnosti. Ak sú výsledky práce jednotlivcov alebo kolektívu porovnateľné s úrovňou vo vyspelom svete, potom ide o disciplínu úspešnú, inak mám o užitočnosti jej pokračovania pochybnosti. Pritom porovnateľnosť sa dá kvantitatívne merať: stačí sa pozrieť na počet zahraničných citácií, účasti na konferenciách alebo kníh vydaných vo veľkých renomovaných vydavateľstvách. Univerzálnosť vedy pritom hovorí, že rovnaké kritéria vedeckosti platili pred vládou komunistov, počas ich panovania a aj po ich nútenom odchode. Dodržiavať ich sa dalo bez ohľadu na vládnu režim. A tu sme pri jadre problému. Niektorí vedci nemali s

munity cannot be correlated with the age of its members. Exchanging ideas and collecting important information is not matter of ratio of gray hair on colleagues' skulls, but a matter of one's own skills. If a novice finds a younger community member, already experienced in a given field, initiation could successfully take place without any help from elders. Winning in science depends on knowledge of truth and usage of skills, everything else is irrelevant. Kuhn's analysis can be consistently interpreted without any reference to generational leadership.

Transfer of knowledge in the humanities in Slovakia is even more complicated. While in standard universities, talks about generation gap usually mask an unwillingness of one group of researchers to recognize the self-sustainability of a research program of another group, we often use it to cover our inability to directly designate collaboration of a great number of social scientists during the era of socialism. This collaboration did not necessarily take the form of a direct public defense of the regime. It often consisted of a simple adaptation to a situation when academic titles reflected everything else but success in a given field on the international arena. As every putative generation gap, this one also has two banks to bridge. Youngsters blame elders for a voluntary sell-off and an overall degradation of social status of knowledge. Elders defend themselves by telling youngsters not to criticize something they have little knowledge about. They point to the fact that, despite difficult surrounding conditions, many great things were achieved. Once again I have to emphasize my main point. Although held on the forefront, age differences in this discussion are secondary. Science (including the humanities) has straightforward criteria of success. If results of work of individuals or groups are comparable to a level in the developed academic world, then this field is successful. If it is not the case, I have my serious doubts about its viability.

To compare is to quantitatively measure: have a look at a citation index, number of papers delivered at conferences or books published in famous publishing houses. Universality of

kritériami nikdy problémy, iní si radšej zvolili ľahšiu cestu kolaborácie. Z osobnej skúsenosti viem, že najviac som sa naučil práve od ľudí, ktorí s kvantitatívnymi ukazovateľmi nemali nijaké problémy. A vôbec mi neprekážalo, že niektorí nemali tradičné akademické vzdelanie v oblasti, o ktorej som sa od nich tak veľa dozvedel. Práve takýto postup by bol v klasickom modeli, založenom na generáciách a výmenách vodcovstva, úplne vylúčený. V pokrivených slovenských pomeroch však skúsenosti nečerpám podľa klasických schém, ale podľa kvality individuálneho vedca. Prax ukazuje, že šikovnejší študenti každého odboru si rýchlo vytvoria zoznam pedagógov, ku ktorým sa oplatí chodiť na prednášky a semináre. Teraz by stačilo tento zoznam sformalizovať a vyhodneniu neschopných by nemalo už nič brániť. Všimnite si, že nehovorím o vyhodnení generácie, ale o vyhodnení ľudí, neschopných dodržiavať jasné kritéria.

Dalo by sa namietat, že slovenský človečik sa vynájde, poprosí kamarátov v cudzine, aby ho/ju viac citovali, vydá si vo vlastnom náklade knižku a neviem čo ešte. Domnievam sa, že podobné triky sa dajú veľmi ľahko odhaliť. Môžeme napríklad žiadať, aby kapacity publikovali v prestížnych zahraničných časopisoch a viazať na splnenie tejto požiadavky možnosť viesť katedru alebo hrdiť sa jedným z našich viacerých nezmyselných titulov. Verte mi, na publikácie v prestížnych časopisoch je kladené iba jedno kritérium - kvalita príspevku.

Výmena generácií k celkovému zlepšeniu klímy v humanitných vedách určite nepríspeje aj z ďalšieho dôvodu. Kolaboranti a ľudia, ktorí tvoria čosi, čo sa so súčasťou paradigmatom západnej vedy nedá nijako porovnať, si stihli vychovať celú generáciu nasledovníkov. Mladí ľudia v mojom veku robia dizertácie z oblastí, ktoré sú úplne neperspektívne a nezaujímavé. Nečítajú zahraničné časopisy, nikdy neboli konfrontovaní s autoritami svojho odboru v zahraničí a nemajú nijaké informácie, kam ich disciplína smeruje. Kritický duch im chýba rovnako, ako u klasických kolaborantov, ktorí sú rozlezení po katedrách a ústavoch hádam od februárových udalostí roku 1948. Robiť vedu západného

science tells us that the same criteria were valid before communists took power, during their rule or after they were forced to leave. Keeping those criteria was possible in all three power situations. And this is the core of our issue. Some scientists never had any problem keeping them; some chose an easier way of collaboration. My personal experience proved to me that I have learned much more from people who had no problems with quantitative measures. It did not bother me at all that some of them had no standard academic education in the field I have learnt so much about from them. According to a classical model, built on generations and exchanges of leadership, exactly this procedure would be impossible. However, in the deformed Slovak situation, I do not gain knowledge according to traditional schemas, but according to the individual qualities of a scientist. It is a general tendency of more talented students of any field that they create their own list of teachers, whose lectures and seminars are worthy of attendance. It would suffice now to formalize their lists and kick out all the rest of useless collaborators. Note that I am not talking about kicking out a generation, but about kicking out individuals unable to keep up with clear criteria.

It could be argued that Slovak guys would find their way around. They will kindly ask their friends abroad to cite them more frequently, they will publish their books by themselves and who knows what else they can come up with. I believe similar tricks are easy to discover. We could require individual scientists to publish in famous foreign journals and tie this requirement with a possibility to chair a department or to hold one of our several non-sensible academic titles. Believe me, there is only one criterion put forward on the publication of an article in a prestigious journal - quality of the submitted paper.

There is one more reason why the exchange of generations would not improve the overall climate in the humanities. Collaborators and people, who create something totally incomparable to a contemporary paradigm of the Western science, were smart enough to bring

typu preto u nás často neznamená vzoprieť sa len staršej generácii, ale aj jej mladším nohsledom. A práve to je kvôli ich početnej prevahe niekedy oveľa ťažšie.

Nakoniec si nechám poslednú príčinu, kvôli ktorej generačná otázka prestáva mať na Slovensku zmysel. Existujú celé disciplíny, ktorým sa u nás nikto nevenuje. Ako príklad možno uviesť lingvistiku alebo kognitívnu psychológiu. Ak sa mladí rozhodnú s niečím v takejto oblasti začať, nenájdu nikoho, kto by im mohol poradiť. (To však neznamená, že neexistuje veľká skupina ľudí, ktorí sa za odborníkov v danej oblasti nevyhlasujú!) Generačné vodcovstvo v takýchto oblastiach jednoducho nie je možné. Pracovať samostatne bez ohľadu na to, čo si kolegovia všetkých vekových skupín o mojej práci myslia je často jediným spôsobom ako robiť dobrú vedu. Podkritické množstvo odborníkov v jednotlivých oblastiach je celkovo veľkým handicapom vedy u nás. Ale to je téma na iný článok.

Na záver chcem len dodať, že nepovažujem za primerané osláviť piaty rok fungovania skvelého časopisu *Kritika a Kontext* témou, ktorá je preň bytostne cudzia. Veď práve *K&K* sa pri uverejňovaní štúdií a článkov riadi princípmi kvality a vedomo ignoruje generačné rozdiely medzi publikujúcimi autormi. Mne osobne veľmi pomohla ujasniť si, kto v našich pomeroch reprezentuje kvalitu a kto za štandardom zaostáva. Za to jej tvorcom srdečne ďakujem a želám ďalšie rovnako úspešné päťročnice.

up an entire generation of followers. Young people of my age work on dissertations in fields that are uninteresting and/or completely mistaken. They do not read foreign journals, were never confronted with true authorities in their fields abroad and have no clue where their discipline is going. They lack critical spirit in the same way classic collaborators do, although their teachers are spread all over universities and academies possibly from February coup of 1948, and some of the youngsters are younger than I am. To do science in the Western style often amounts to not only fighting elders, but also their young cohorts. And due to the tremendous number of the latter, it is not an easy job.

Finally, I want to mention the last reason why the question of a generation gap has no meaning in Slovakia. There are entire research fields here nobody works in. Linguistics or cognitive psychology come as good examples. If young people decide to start something in those fields, there is nobody to turn to for advice. (This fact does not prevent a bunch of people from claiming their expertise in the given field!) Generational leadership in those domains is simply impossible. To work independently, not paying attention to what others of all ages think about one's field, is many times the only way to do good science. A subcritical number of experts in most disciplines is a great handicap of our scientific community. However, that is a topic for another article.

At the end I want to repeat that I found this way of celebrating the 5th year of running the great journal *Kritika & Kontext* quite inappropriate. We celebrate the anniversary of this journal with a topic intrinsically foreign to it. It is *Kritika & Kontext* that guides its publishing policy by principles of high standards and intentionally ignores generational differences among authors. Its policy helped me very much to make straight who in our situation represents quality and who is falling behind. For this I want to thank the editors and wish them many successful future celebrations.

Do angličtiny preložila Dušana Rybárová